

NEMIS TILINI O'QITISHDA FOYDALANILADIGAN METODLAR.

Saminova Dilafruz Muhiddin qizi

FarPI akademik litseyi nemis tili o'qituvchisi +998 90 390 22 31

Fayazov Saydullo Fozilovich

FarPI akademik litseyi nemis tili o'qituvchisi +998 91 110 07 9

Annotatsiya: Ushbu maqolada Nemis tilini o'qitishda foydalaniladigan metodlar haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Chet tili, o'qitish metodikasi, nemis tili, faol usullar, passiv usullar, o'qish, fikrlash.

Chet tili - insonlarning ona tili bo'lmagan til. Biror odam chet tilini faqat o'rganish orqali - maktablarda, til kurslari va avtodidaktik yo'lar bilan - yoki chet tillari hududida yashovchi bolalikdagi o'yin orqali o'rganishi mumkin. Ishda va biron joylarda kamida bitta chet tilini bilish muhim ahamiyatga ega.

Hozirgi Nemis tili fonologik tizimida monoftong va diftonglar 45 foizni tashkil etadi (16 unli fonema va 3 diftong); undoshlar tizimi 18 undosh fonema va 2 qorishiq tovushdan iborat. Barcha fonemalar hosil bo'lish o'rni, usuli va talaffuzi jihatidan o'zaro farqdanadi, muayyan o'ziga xosliklarga ega. Gramatik qurilishi analitiksintetik xususiyat bilan ajralib turadi. Mas, otlarda jins va kelishik shakllari, asosan, analitik tarzda, son kategoriyasi esa sintetik tarzda ifodalanadi. Bu holat boshqa so'z turkumlaridagi shakllar ifodasida ham ku-zatiladi. Gapning asosiy turi fe'l markazli. Yasama, qo'shma fe'llardan ifodalangan kesim qismlarining tarkibida distant holatda qo'llanishi Nemis tilining aloqida xususiyati hisoblanadi. So'z yasash vositalari tizimi yaxshi rivojlangan; so'z qo'shish bilan ot (asosan, termin) yasalishi keng qo'llanadi. Lug'at tarkibida asl nemischa so'zlar qatori lotin, fransuz, italyan, ingliz va boshqa tillardan o'zlashgan so'zlar ham ko'plab uchraydi. Yozuvi lotin grafikasiga asoslangan. Adabiy Nemis tilining Avstriya va Shveysariya'dagi variantlari Germaniya'dagi variantidan adabiy tildan turlicha foydalanish va uning lahjalar hamda so'zlashuv tiliga munosabati nuqtai nazaridan o'zaro farqdanadi.

Chet tillarni o'qitish metodikasida o'quvchilarning ta'lim jarayoniga qiziqishi, "ularning turli tadbirlarda real ishtirok etishi" masalasi tobora keskinlashib bormoqda. Buning sababi, chet tilini o'rganishning asosiy vazifasi - ona tilida so'zlashuvchilar bilan muloqot qilish qobiliyati - maktabda ko'pincha erishilmaydi. O'quvchilarning chet tilini o'rganishga yetarlicha ishtiyoqi va qiziqishi yo'qligining bir qancha sabablari borki, har bir o'qituvchining vazifasi "o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini doimo saqlab turish va oshirish"dir. Maktab o'quvchilarining e'tiborini jalb qilish usullaridan biri o'qitishning nostandart shakllari - ular "o'quvchilarning e'tiborini

jalb qiladi, fanga qiziqishini oshiradi va materialni yaxshiroq o'zlashtirishga hissa qo'shadi". Darsning nostandart shakllariga ekskursiya darslari, tematik darslar, didaktik o'yinlar va, albatta, guruhlarda ishlash kiradi. Bu erda tobora ommalashib borayotgan til o'rgatishning faol usullari muhim o'rin tutadi.

Nemis tilini o'qitishda ishlatiladigan usullar.

Faol o'qitish usullari –“o'quvchilarni o'quv materialini o'zlashtirish jarayonida faol fikrlash va amaliyotga undaydigan” usullardir. N.M.Kleyменова ta'kidlaydiki, "empirik yo'l bilan olingan bilim eng chuqur va chuqurdir". Demak, chet tilini o'rgatish samarali bo'lishi uchun darsni boshqacha tashkil etish, o'quvchilar e'tiborini jalb qilish, eng muhimi, tilni mustaqil o'rganishga undash zarurligi ko'rinib turibdi.

Passiv usul - bu talabalar va o'qituvchi o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning bir shakli bo'lib, unda o'qituvchi darsning asosiy ishtirokchisi va boshqaruvchisi, talabalar esa o'qituvchining ko'rsatmalariga rioya qilgan holda passiv tinglovchilar sifatida ishlaydi. Passiv darslarda o'qituvchining o'quvchilar bilan aloqasi so'rov, mustaqil, nazorat ishlari, test va hokazolar orqali amalga oshiriladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va o'quv materialini o'quvchilar tomonidan o'zlashtirish samaradorligi nuqtai nazaridan passiv usul deb hisoblanadi. eng samarasiz, ammo shunga qaramay, u ham ba'zi ijobiy tomonlarga ega.

Faol usul - bu o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning bir shakli bo'lib, unda o'qituvchi va talabalar dars davomida bir-birlari bilan o'zaro munosabatda bo'lishadi va bu erda o'quvchilar passiv tinglovchilar emas, balki darsning faol ishtirokchilaridir. Agar passiv darsda bosh qahramon va dars boshqaruvchisi o'qituvchi bo'lsa, bu yerda o'qituvchi va o'quvchilar teng huquqda bo'ladilar.[1]

Interfaol usul Interaktiv (“Inter” o'zaro, “act” – harakat qilish) – o'zaro aloqada bo'lish, suhbat, suhbat tarzida bo'lishni anglatadi. Boshqacha qilib aytganda, faol usullardan farqli o'laroq, interfaollar o'quvchilarning nafaqat o'qituvchi bilan, balki bir-biri bilan ham kengroq o'zaro munosabatlariga va o'quv jarayonida o'quvchilar faolligining ustunligiga qaratilgan.[2]

Natija O'qitishning faol usullaridan foydalanganda o'quvchining roli o'zgaradi - u itoatkor xotira qurilmasidan o'quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi. Ushbu yangi rol va uning xarakterli xususiyatlari amalda zamonaviy muvaffaqiyatli shaxsning barcha zarur ko'nikmalari va fazilatlariga ega faol shaxsni shakllantirishga imkon beradi.[3]

Interfaol ta'lim talabaga: - shaxsiy fikrlashni rivojlantirish; - umumiy ishda ishtirok etishdan xabardorlik; - o'quv faoliyatida faol sub'ekt pozitsiyasini shakllantirish; - muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish; - birgalikdagi faoliyat normalari va qoidalarini axloqiy qabul qilish; - kognitiv faollikni oshirish. sinf: - sinfning guruh jamoasi sifatida shakllanishi; - kognitiv qiziqishni oshirish; - guruhli fikrlash jarayonida tahlil qilish va

introspektsiya qilish ko'nikmalarini rivojlantirish; o'qituvchiga: - o'quv jarayonini tashkil etishga nostandart munosabat; - nafaqat ta'lim, balki boshqa vaziyatlarda ham shaxslararo o'zaro munosabatlarga motivatsion tayyorlikni shakllantirish.

O'qishni o'rganish uchun o'yinlar. O'yinlarning o'rganish imkoniyatlari uzoq vaqtdan beri ma'lum. Ko'pgina taniqli o'qituvchilar o'quv jarayonida o'yinlardan foydalanish samaradorligiga haqli ravishda e'tibor berishgan. O'yinda insonning qobiliyatlari ayniqsa to'liq va ba'zan kutilmaganda namoyon bo'ladi .[4]

Xulosa:

Nemis tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishni shakllantirish va keyin uni saqlab qolish qanchalik qiyinligi hammaga ma'lum o'tgan yillar raqobat - bu ingliz tili, uning talabi shubhasizdir .O'rta maktab o'quvchilari bilan nemis tili darsida Internet bilan ishlashning uslubiy usullarini ishlab chiqish.So'nggi yillarda ko'plab o'qituvchilar o'z amaliyotlarida loyiha usuli bir qismi bo'lgan hamkorlikda o'qitish metodologiyasini tobora ko'proq qo'llamoqdalar .

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Shomansurov Shorasul "Maktabgacha ta'lim jarayonida xorijiy tillarni o'qitishning zamonaviy metodikasi – Xitoy tajribasida" 2018y.[1]
- 2.Shayxislomov, N. (2020). Ijtimoiy lingvistika muammolari: status tili. O'zbekistonda fan va ta'limda, 3, (279-281-betlar).[2]
3. Shagieva, N. (2020). Rus tilini o'qitishda axborot texnologiyalarining o'rni. Yevropa ta'lim tadqiqotlari va taraqqiyoti jurnali, 8(7).[3]
- 4.www.ziyonet.uz.[4]